

quæ tamquam meræ *hypotheses* ab ipsis scientiarum physicarumtracta toribus afferuntur. Quæ vero cl. P. Palmieri adversus formale continuum urget ex repugnantia divisibilitatis extensionis in infinitum, ipferius expendenda erunt.

ARTICULUS II.

Utrum continuum componatur ex partibus quibusdam, quæ actu sint in eo, et realiter inter se distinguantur.

Difficultas
declaramdi
naturam
continuae
extensionis,

et imbecillitas
ingenii humani.

226. Aggredimur quæstionem de compositione continui, quæ una est ex difficillimis ac salebrosissimis in tota Philosophia, cuique solvendæ jam inde ab Aristotele tot frustra insudarunt ingenia: vix enim quidpiam vel a felicissimis scriptoribus post longas disputationes assertum reperies, quod vel probabilitatis limites excedat, vel pene inextricabilibus argumentis non ab aliis auctoribus impugnetur. Quod certe insigne est humanæ imbecillitatis documentum, ut in iis ipsis, quæ patent oculis cæterisque sensibus familiarissima sunt, secundum intimiorem naturam introspectiendis penitus cæcutiat. Ex quo tamen perperam quidam recentiores extensionem ipsam in numerum phænomenorum mere subjectivorum cum idealistis amandarunt. Quod enim ignoremus veram continui constitutionem, jus nobis non præbet ipsam realitatem corporeæ extensionis in dubium revocandi; fatendum scilicet est multa esse in rerum natura humano ingenio impervia. Quamvis itaque persuasissimum habeam nihil posse a me in medium proferri, quod calliginosissimæ controversiæ lumen affundat; ex iis tamen, quæ veteres Doctores ingeniosissime disputata reliquerunt, placet præcipua quædam capita seligere, lectoribusque consideranda proponere.

Status
questionis.

Agendum ergo nobis est de composito et compositione, quam vocant *integrale*, quia coalescit ex partibus integralibus, et differt a composito et compositione *essentiali*, quæ existit ex partibus essentialibus, materia et forma. Partes namque integrantes et essentielles, atque adeo composita exinde resultantia, prout ex superius scriptis satis patere potest, non parum inter se discriminantur. Nam ut recte docet

Cardin. Toletus, «primo partes integrantes sæpe similes sunt, ut quælibet pars ignis est, et aquæ aqua. Dico *sæpe*, quia non semper; nam in viventibus id non est. At partes substantiæ (essentiales) dissimiles sunt semper; est enim altera materia, altera forma. Prima pars integralis non habet eundem adæquate locum cum altera, nec pars est in toto loco totius, ut patet in ulna; ubi est medietas, adæquate non est altera, et una medietas non est in toto loco, ubi est totum. At partes substantiæ non sic, sed in quo loco adæquate est materia, ibi est forma, et in toto loco, in quo compositum est, ibi et materia, ibi forma etiam est. Præterea partes integrantes possunt separatæ consistere, ut duæ ligni partes divisæ, per se sunt; at forma per se (nempe materialis) et materia per se non sunt, nec esse possunt» (1). Loquimur ergo in præsentia de compositione non ex partibus corporis essentialibus, sed ex partibus integralibus, unde continuum saltem imperfecte extensionem exurgere satis, opinor, in præcedenti articulo probatum est.

Discrimen,
inter
compositionem
ac partes
integrales
et essentielles.

Porro in corporea extensione non solum videmus partes integrantes, in quas corpus dividitur, sed insuper considerare possumus indivisibilia quædam, nempe superficies, lineas et puncta, quæ aliquo saltem modo corporibus inesse nemo dubitare potest. Siquidem omne corpus superficie aliqua terminatur, superficies autem lineis, et linea punctis. Et superficies, utpote quæ est ipsa corporis solidi extremitas, solida esse nequit, ac proinde indivisibilis est secundum profunditatem, solasque habet dimensiones in longum et latum: ob similem rationem, quia linea est terminus superficie, necesse est, ut indivisibilis sit et secundum profunditatem et secundum latitudinem, nec aliam habet dimensionem præter longitudinem: punctum denique caret omni dimensione, ac secundum omnem modum indivisibilis est. Itaque ad explicandam continui compositionem primo inquire oportet, an et quomodo tum partes, in quas dispesci totum integrale videmus, tum indivisibilia, superficies, linea et puncta, existant in eo. Deinde investigandum est, utrum continuum vel compositum integrale constet tandem ex solis

In extensione
corporea
distingui possunt
partes ipsæ
integrantes,
et indivisibilia
quædam, quibus
ille uniaitur,
ac terminatur.

(1) Toletus, *Physicor.* libr. 6, quæst. 1, initio.

Indivisibilibus, an vero ex partibus sine fine divisilibus ita, ut quantumvis divisio continui protrahatur, semper recurrant portiones extensæ, ac proinde ulterius divisibiles, sin minus per naturales causas, certe per divinam virtutem, quin possit unquam deveniri ad partes ita minimas, ut reapse inextensæ atque adeo indivisibiles sint per quamcumque potentiam. De quibus omnibus ex ordine agendum est.

§ I.—AN ET QUOMODO PARTES IN CONTINUO EXISTANT.

Utrum partes
integrantes
actu sint
in continuo.

227. Partes integrantes esse aliquo modo in continuo, extra dubium est: quod enim in partes dividitur, partes in se habeat, vel actu vel potentia, necesse est. At utrum partes istæ actu existant, an vero solum in potentia; vel utrum partes, quæ divisione separantur, ante divisionem actu distinctæ sint in continuo, an autem tantum in potentia, disputatur. Actu existere actuque invicem distinctas esse dicendas tenent post Gregorium, Gabrielem aliosque (1), Paulus Soncinas (2), Dominicus Soto (3), Suarez (4), Toletus (5), Rubius (6), Conimbricenses (7), Hurtado (8), Arriaga (9), Oviedo (10), Rhodes (11), De Benedictis (12), Lossada (13), Mayr (14), Complutenses (15), Cardin. Aguirre (16), Joann. a S. Thoma (17), Mastrius cum Scoto (18), Pontius (19)

- (1) Apud Soarez lusit., *Physic.*, tract. 4, disp. 1, sect. 1, n. 2.
- (2) *Metaphys.*, libr. 5, quæst. 19.
- (3) Sotus, lib. *Prædicam.*, de *Quantit.*, quæst. 2.
- (4) *Metaph.*, disp. 7, sect. 1, n. 22, 23; disp. 40, sect. 1, n. 7.
- (5) *Physicor.*, lib. 6, quæst. 1, conclus. 3.
- (6) *Physicor.*, lib. 6, tract. de *composit. continui*, n. 40 seqq.
- (7) *Ibid.* cap. 1 et 2, quæst. 1, art. 2.
- (8) *Physic.*, disp. 15, sect. 1.
- (9) *Physic.*, disp. 6, a n. 14.
- (10) *Physic.*, controvers. 17, punct. 1.
- (11) *Philos. perip.*, lib. 2, disp. 3, quæst. 2, sect. 3.
- (12) *Philos. perip.*, vol. 2, lib. 3, quæst. 6, cap. 3.
- (13) *Physic.*, tract. 3, disp. 4, in *procem.*
- (14) *Philos. perip.*, 3.^a pars, n. 779.
- (15) *Physic.*, disp. 25, quæst. 3.
- (16) *Physic.*, disp. 33.
- (17) *Physic.*, quæst. 20, art. 1, *Tertia difficultas.*
- (18) *Physic.*, disp. 9, quæst. 2, art. 3.
- (19) *Physic.*, lib. 6, disp. 18, quæst. 1.

Prima
sententia,

aliquæ (1), quos sequuntur e recentioribus Em. Card. Gonzalez (2), P. Josephus F. Cuevas (3), cl. P. Cornoldi (4), cl. Lepidi (5). Patroni hujus opinionis suum esse volunt Aristotelem et S. Thomam. Aristoteles enim quantum definivit, ut superius vidimus, *quod est divisibile in ea, quæ insunt* (6). Atqui quantum, inquit, est divisibile in partes. Ergo partes eidem insunt, intellige actu. Idque perspicue docet Angelicus in hujus loci commentario: *Quantum dicitur, quod est divisibile in ea, quæ insunt. Quod quidem dicitur ad differentiam mixtorum. Nam corpus mixtum resolvitur in elementa, quæ non sunt in mixto, sed virtute tantum. Unde non est ibi tantum divisio quantitatis, sed oportet quod adsit aliqua alteratio, per quam mixtum resolvitur in elementa* (7). Alibi hæc habet Aristoteles: *Continuum habet aliam atque aliam partem, atque dividitur in ita diversa et loco sejuncta* (8) Quæ verba sic interpretatur Angelicus: *Omne continuum habet partes sejunctas, ita quod hæc sit una pars, et hæc alia, et dividitur in partes diversas et distinctas loco, id est, positione, in his quæ positionem habent* (9), qualia sunt continua permanentia, ut docet Auctor *Summæ totius Logicæ Aristotelis* (10). Secunda sententia tenet partes in continuo non esse actu distinctas, sed potentia dumtaxat. Ita

secunda
sententia,

- (1) Eandem doctrinam sequuntur, necesse est, generatim omnes, qui in eo reponunt effectum formalem quantitatis, quod det corporeæ substantiæ partes integrantes: nequit enim existere forma, quin illico sequatur primarius effectus formalis. Qui ergo illum effectum formalem assignant quantitati, nequeunt consequenter negare continuo partes integrantes actu existentes. Cfr. Complutenses, loc. cit., n. 39.
- (2) *Philos. elementaria, Cosmolog.*, cap. 3, art. 1.
- (3) *Cosmolog.* n. 55.
- (4) *Lezioni di Filos.* lez. 31, conclus. 5.^a Firenze, 1872.
- (5) *Element. Philos. christ., Cosmolog.*, lib. 1, sect. 2, cap. 1, pag. 83, cap. 2, pag. 96.
- (6) Aristot. *Metaph.* lib. 5, cap. 12.
- (7) S. Thom. (*Metaph.* lib. 5, lect. 5, initio). Cfr. Soncinas (*Metaphys.* lib. 5, quæst. 23).
- (8) Aristot. *Physicor.* lib. 6, cap. 1, text. 2.
- (9) S. Thom. *ib.* lect. 1, paragr. c.
- (10) *Tract.* 3, cap. 4.

opinati sunt P. Fassolus (1), Soarez lusitanus (2), Albertinus (3), Semery (4), aliique, quos tacito nomine laudant Complutenses, Hurtadus et Arriaga. Soarez autem pro eadem refert inter alios Capreolum (5), Henricum et Aureolum et plures Aristotelis interpretes. Idemque tenent e recentioribus P. Tongiorgi (6), cl. P. Ludovicus de San (7), et ut videtur, etiam cl. P. Schiffini (8). Si autem ab his auctoribus quæras, quomodo quæ partes solum potentia distinguuntur in continuo, actu distinctæ reddi possint, non eodem modo respondent. «Plures cum P. Fonseca (9) opinantur fieri (partes) actu distinctas non solum cum actu dividuntur, et discontinuantur, sed etiam cum informatione diversa informantur, ut quando partes afficiuntur accidentibus diversæ speciei, altera nimirum calore, altera frigore summe intenso (vel altera colore albo, altera nigro). Immo et sola designatione putant fieri actu distinctas, eaque aut reali extrinseca, ut quando palmo imposito designamus palmum in quantitate; aut sola intentionali et objectiva, ut quando per intellectum in quantitate bipalmari designamus unum palmum, et illum concipimus, relicto alio» (10). Quam doctrinam amplectitur etiam P. De San (11), aliique recentiores (12). Verum Soarez

(1) In 1.^{am} part., quæst. 7, art. 1, n. 37.

(2) *Physic.* tract. 4, disp. 1, sect. 1.

(3) *De Prædicam. Quantitat.* disp. 3, quæst. 6, n. 19.

(4) *Trienn. philos.* tom. 2, disp. 9, quæst. 2, art. 6.

(5) Valde dubito Capreolum negasse partes actu esse in continuo, tum quia expresse videtur alias contrarium docere, tum quia eum esse putat formalem quantitatis effectum, ut det substantiæ partes.

(6) *Cosmolog.* n. 171.

(7) *Cosmolog.* cap. 3, quæst. 2.

(8) *Metaph. specialis*, pars. 1.^a, n. 07. Perperam quidam inter assertores hujus doctrinæ allegant P. Sylvestrum Mauri (*Question. philos.* lib. 2, quæst. 40), utpote qui alias partes actu, alias solum potentia distinctas admittit in continuo, ac proinde potius tertiam quandam sententiam propugnat.

(9) *Metaph.* lib. 5, cap. 13, quæst. 6, sect. 5, ad 2.^{am}

(10) Soarez lusitanus, loc. cit. n. 25.

(11) Loc. cit. n. 156 et fusius n. 167.

(12) Vide P. Tongiorgi (loc. cit. n. 176), cl. P. Pesch (*Philos. natur.* n. 27), cl. Lahousse (*Cosmolog.* n. 197), cl. Van der Aa (*Cosmolog.* propos. 5, fin.).

lusitanus cum P. Albertino et P. Cabeo negat aliter posse partes actu distinctas reddi, quam per divisionem seu discontinuitatem (1). In hujus quoque sententiæ patrocinium citantur Aristoteles et S. Thomas. Ille quidem hæc habet: *In continuo autem insunt quidem infinita dimidia, non actu, sed potestate: quod si actu fecerit, continuum non faciet* (2). S. Thomas autem sic scribit: *Duo, quæ sunt in actu, nunquam sunt unum actu; sed duo, quæ sunt in potentia, sunt unum actu; sicut patet in partibus continui. Duo enim dimidia unius lineæ sunt in potentia in ipsa lineæ dupla, quæ est una in actu* (3). Et alibi: *Partes alicujus homogenei continui ante divisionem non habent esse actu, sed potentia tantum; et ideo nullam habent unitatem propriam in actu, unde in actu non est accipere earum numerum, sed potentia tantum* (4). Itemque: *Divisio... reducit in actum, quod erat in potentia. Nam partes continui sunt potentia in toto ante divisionem* (5).

Tertia denique est sententia recentiorum quorundam scriptorum ad duas priores conciliandas excogitata; secundum quam partes in continuo sunt quidem actu distinctæ, non tamen *completa*, sed *incompleta distinctio*, ut loquuntur cl. P. Liberatore (6) et cl. P. Méndive (7); vel ut cl. P. Pesch (8), et P. Lahousse (9), loqui malunt, partes *entitivæ* sunt actu distinctæ, partes vero *formales* non actu, sed potentia dumtaxat distinguuntur; vel denique partes *materialiter* spectatæ, actu, at partes *formaliter* consideratæ, solum distinguuntur potentia, qua loquendi formula utitur cl. P. Van der Aa (10). Locutionis istæ id unum omnes significant, entitatem ipsam partium, quæ mox dividuntur, separanturque invicem, actu contineri, actuque distingui in

tertia
sententia.

(1) Vide Soarez lusit., loc. cit. n. 29 seqq.

(2) Aristot. *Physicor.* lib. 8, cap. 8, text. 69.

(3) S. Thom. *Metaphysicor.* lib. 7, lect. 13, paragr. h.

(4) S. Thom. 4.º dist. 10, quæst. 1, art. 3, solut. 3, ad 1.^{am}.

(5) S. Thom. *Metaph.* lib. 9, lect. 10, paragr. e.

(6) *Cosmolog.* n. 68. Quamquam puto reapse cl. P. Liberatore non discedere a prima communissima sententia.

(7) *Cosmolog.* n. 34 seqq.

(8) *Philos. natur.* n. 24 seqq.

(9) *Cosmolog.* n. 167 seqq.

(10) *Cosmolog.* propos. 5.^a.

continuo, non tamen ibidem inesse realitatem illam singularem partium propriis terminis divisam actu separatamve, dum adhuc in continuo continetur.

Liis forte
magis de voco.

Sola hæc sententiarum expositio rationesque, quibus singulæ nituntur, me movent, ut litem istam magis esse de voce, quam de re ipsa, putem, quemadmodum jam alii notatum reliquerunt. Qui enim partes actu esse in continuo volunt, præcipue intendunt divisione continui nullatenus de novo produci ipsas partium, quæ mox incipiunt existere separatæ instar totidem suppositorum novorum, entitates; quamvis entitates istæ, dum continuum conflarent, non essent invicem separatæ, sed unitæ, nec proinde constituerent actualem multitudinem, sed omnes unum simpliciter ac per se ens unumque suppositum efficerent. Id autem totum, equidem nescio, quomodo possit negari. Adversarii autem e contrario id potissimum evincere conantur, ut in continuo non sit actu multitudo nec pluralitas, nec ante actualem divisionem vel saltem externam aliquam designationem ulli sint termini et velut propria confinia, quibus invicem separentur ac distincta individua efficiantur. Id quod ultro concedunt primæ sententiæ assertores; negant tamen sufficere, ut partes solum potentia distingui dicendæ sint, negantque pariter ad nomen ac rationem veræ ac formalis partis requiri actualem divisionem limitumve terminationem.

228. PROPOSITIO. Partes integrantes in continuo actu sunt actuque distinguuntur.

Partes in
continuo actu
sunt, actuque
distinguuntur
ante divisionem.

Prob. 1.º Cum actu esse in continuo partes integrantes dicimus, nihil aliud significamus, nisi quod entitas partis, quæ per divisionem separatur a toto, ante divisionem jam erat in toto, secundum eandem specificam rationem: cum vero partes in continuo actu distingui dicimus, non significamus illas divisas aut separatas actu esse, sed tantum entitatem unius partis designabilis, etiam ante actualem designationem, non esse eandem re ab entitate cujuslibet alterius partis designabilis. Atqui entitas partis, quæ a toto separatur, ante divisionem jam existeret secundum eandem specificam rationem in toto; et entitas cujuslibet partis

designabilis non est eadem, ac entitas cujuslibet alterius similiter designabilis. Ergo...

Prob. Minor. per partes: α) entitas partis, quæ a toto absconditur, ante divisionem actu existit secundum propriam rationem specificam in toto. Ratio est, 1.º quia secus mera mechanica divisio, immo et secundum plures adversarios, ut jam notavimus, mera mentalis partium designatio, virtutem contineret gignendi novam substantiam (1). Et e converso mera unio et copulatio partium integrantium destrueret illarum entitatem; v. g. guttæ aquæ pluvialis cum in eandem situlam vel puteum vel flumen confluerent, illico suam entitatem amitterent. Atqui hoc inauditum prorsus est ac falsissimum. Ergo entitas partium ante divisionem inerat. 2.º Hinc nisi tota entitas partium secundum suam specificam rationem inesset actu, in continuo divisio mechanica continui converteretur in resolutionem chemicam, per quam entitas certæ alicujus formæ vel rationis actu nondum existentiam subinde acquireret. Et e contrario unio et copulatio plurium substantiarum in unam massam cœuentium esset vera combinatio chimica, in qua entitas prius in certa specifica ratione subsistens, existentia amitteret, ut jam solum existeret in potentia illius ipsius formæ vel specificæ rationis. Atqui hoc iterum falsissimum est atque inauditum. Ergo fatendum est entitatem partium integrantium, quæ divisione peracta in se subsistant, eandem ipsam secundum eandem naturam actu in continuo existere, licet non eodem modo, quia in continuo unitæ sunt, ac vere unum per se conflant.

(1) Fatetur cl. P. de San (loc. cit. n. 159) realitatem partium actu esse in continuo, licet non sint actu limites interiores earum, ideoque cum partes dividuntur, re vera non generari. Et idem etiam nos dicimus. Sed cur tum negat idem auctor cum suis partes actu non esse in continuo, sed tantum in potentia, solum quia falso existimat ad rationem formalis partis requiri, ut entitas earum talibus limitibus terminetur? Nonne id manifeste ostendit id, quod sapienter scripsit Doctor Eximius (*Metaph. disp. 7, sect. 1, n. 23. Cfr. disp. 40, sect. 5, n. 29*) nempe in usu vocum harum, *distinctionis potentialis et actualis*, cum sermo est de continui partibus integrantibus, magnam latere æquivocationem? Nihilominus præclarus scriptor, hanc etiam Eximii Doctoris observationem reprehensam voluit (Vide cl. P. De San, loc. cit. n. 151 in nota).

Prob. β) *secunda pars: entitas cujuslibet partis designabilis actu distinguitur, seu non est eadem, ac entitas cujuslibet alterius partis similiter designabilis.* 1.º Illa non sunt actu eadem, sed actu distincta, quæ realiter separabilia sunt. Atqui entitates partium, quæ dividuntur, ante divisionem profecto realiter separabiles sunt; secus enim non actu separarentur. Ergo... Major patet, quia prout in *Ontologia* scriptum reliquimus (1), tenetque communis omnium sententia, realis separabilitas est signum realis distinctionis.

Dices forte realem separabilitatem esse quidem signum saltem potentialis distinctionis, non tamen necessario actualis.—*Respondeo.* Nomine potentialis distinctionis vel intelligis realem, vel solam rationis distinctionem. Si rationis duntaxat; quæ hoc pacto potentia distinguuntur, idem profecto sunt. Atqui quæ re idem sunt, metaphysice repugnant separari. Si autem potentialis distinctio vere realis est, nihil amplius volumus; nam cum partes actu in continuo distingui dicimus, solam realem intendimus illarum distinctionem evincere (2).

2.º Ea distinguuntur actu, quæ diversis locis ac situs collocantur, secus enim idem diversa loca occuparet, vel idem extra seipsum poneretur. Atqui partes continuum integrantes diversa occupant loca, nam aliæ sunt extra alias, nec aliter actualem extensionem efficere possent. Ergo... 3.º Item ea distingui actu necesse est, quorum unum non est aliud. Atqui entitas unius partis non est entitas alterius, quantumvis utraque sit unita. 4.º Ea, quibus antecederet ad mentis considerationem, conveniunt prædicata contradictoria, actu ac realiter distinguuntur; neque enim ulla est admittenda distinctio a mentis consideratione independens, quæ non sit et actualis et realis, quemadmodum constat ex disputatis in *Ontologia* contra distinctionem virtuales intrinsicam et scoticam (3). Atqui duabus vel pluribus quibusvis invicem separabilibus partium entitatibus prædicata contradictoria conveniunt. Nam alia est dextrorsum, alia

(1) Vide *Ontolog.*, n. 105, pag. 310, 320.

(2) Cfr. Suarez, disp. 7 *Metaph.* sect. n. 23.

(3) Vide *Ontolog.*, n. 106, pag. 323 seqq.; et n. 117, pag. 361 seqq.

sinistrorsum; alia sursum, alia deorsum (1); alia est proxima respectu ejusdem, alia remota; alia calefieri, tangi, designari, vel aliter mutari potest, alia non mutata; alia destruitur sæpe, dum alia intacta prorsus perseverat.

Dices. Ad hoc ut duabus vel pluribus partibus prædicata contradictoria asseramus, necesse est mente saltem limitem aliquem aut terminum inter illas considerare: hoc sæpe pacto de duabus extensionis medietatibus loquimur, fingendo lineam quandam mediam. Atqui ejusmodi designatio mentalis divisionem quandam importat. Ergo prædicata contradictoria, quæ partibus attribuntur, supponunt aliquam in extenso continuo divisionem.—*Respondeo* 1.º non omnia prædicata contradictoria supponunt mentalem designationem; nam nemine considerante limites ullos in re, ignis absunit partem ligni, alia intacta relicta; et Deus potest unam extensi portionem in nihilum redigere. Simili modo discernimus oculum dextrum a sinistro, quin cogitemus de possibili divisione secundum mediam aliquam lineam, videlicet referendo ad frontem vel ad nasum. 2.º Si quando mentalem designationem adhibemus, non ea utimur ad *faciendam*, sed ad *cognoscendam* actualem partium distinctionem. Nam actualem distinctionem hic intelligimus realem distinctionem; realis autem distinctio est prædicatum rei conveniens in seipsa, non ex modo concipiendi derivatum. Immo vero ipsa partium realium divisionisque designabilitas manifeste probat distinctionem earum; nisi enim illæ in re reperirentur, falso

(1) P. de San negat (loc. cit., n. 162) dici posse a nobis sine petitione principii, quod in extenso sit pars superior et pars inferior, pars anterior et pars posterior, pars dextrorsum jacens et pars sinistrorsum jacens: assumere enim inter partes continui esse ordinem situale non potentia, sed actu, hoc idem est, atque accipere tanquam manifestum, partes esse actu in continuo. Ego vero puto nullam hic esse petitionem principii, sed manifestam probationem. Evidens enim est frontem et occipitium non eundem situm tenere, ut nec uterque humerus, etc. Hinc vero manifeste ac legitime concludimus, entitatem, quæ frons, et aliam, quæ occipitium dicitur, sive partes velis illas appellare, sive non (ego illas partes appellandas puto), re distingui; nisi absurde concedamus eandem entitatem materialem spatium diversum occupare, aut esse extra seipsam. Lege S. Thomam loco inferius exscribendo (*Quodlib.* 1, art. 21).

illas designaret mens, falsoque cogitaret ut linea quadam separabiles. 3.º Designatio pure mentalis nequit importare nisi possibilem divisionem. Ergo si sufficit illa ad hoc, ut partes actu inesse vere concipiantur in continuo, jam eo ipso fateantur adversarii, oportet, ante realem divisionem actu partes distingui. Nec aliud nos intendimus, cum potissimum ex ipsa continui divisibilitate videatur nobis manifestum erui argumentum ad actualem partium distinctionem asserendam.

Prob. 2.º Integra propositio. Ratio, cur adversarii negant actu partes esse in continuo, vel eas actu inter se distinctas esse dicendas, ea est, quod putent ad rationem partis *formalis* vel *formaliter* spectatæ requiri terminos proprios, inter quos illæ contineantur, diversos a terminis totius continui. Atqui hæc ratio falsa est. Ergo stat propositio.

Major constat ex diserta doctrina P. De San (1) aliorumque contrariam tenentium opinionem, qui non aliud probant nisi quod partes sint unitæ, non autem discontinuæ nec actu propriis limitibus terminatæ (2), sicque satis se actualem partium distinctionem exclusisse arbitrantur.

Minor probatur: α) primo negative, quia nullo argumento dignantur adversarii hanc assertionem suam probare. Petunt ergo principium; nosque jus habemus negandi id, quod nec per se evidens est, nec ullo argumento confirmatur. Verum hoc omissis, probatur Minor β) positive. Non minus unitæ sunt materia et forma in essentiali composito, quam partes integrantes in continuo, nec habent terminos ullos realitatis a termino totius compositi, distinctos, quin potius se intime penetrant indivise, atque unum per se constituunt in sensu magis proprio. Atqui tamen passim ab omnibus dicuntur

(1) «Duo sunt, inquit P. De San, essentialiter de ratione partis, prout nunc loquimur de partibus, scilicet a) realitas aliqua extensa precontenta in toto continuo, et b) terminus hujus realitatis differens a termino totius continui. Quorum si utrumque vel alterutrum non sit actu in continuo, neque partes poterunt dici esse actu in continuo». (Loc. cit. n. 153. Cfr. ib. n. 152 et 159, 160). Hic est medius terminus primæ probationis, qua suam propositionem evincere conatur præclarus scriptor.

(2) Vide v. g. Soarez lusit. loc. cit. n. 22.

partes compositi corporei, eæque realiter distinctæ. Ergo ad rationem ac nomen formalis partis minime requiritur actualis limitum ac terminorum distinctio. γ) Si vera esset ratio loquendi adversariorum, nunquam dari possent partes integrantes in vero, proprio ac formali sensu vocis. Sane vel partes habent actu proprios terminos, quibus invicem disteminentur, vel non. Si non habent, non sunt formaliter partes, ex adversariorum sententia. Si habent, partes illæ, quoniam actuales terminos vere a parte rei nequeunt habere nisi ope divisionis, jam actu divisæ supponendæ sunt. Atqui partes integrantes actu divisæ jam non spectant ad totum continuum, nec sunt proprie in eo, sed in seipsis tanquam tota quædam individua et supposita, ut constat ex ipsa Aristotelica quanti definitione, experientia et communi omnium sensu: nempe partes, quæ propriis actualibus terminis determinatæ sunt, desinunt esse veri nominis partes, nec possunt actu appellari partes. Unde si vera foret adversariorum doctrina, sola aggregata plurium corporum actu partes habere dicenda essent. Præclare in hanc rem Cardin. Toletus: «Notatu dignum est, quod ratio partis non consistit in separatione a toto, immo in conjunctione: quod aliqui non advertunt, dicentes partes esse in potentia, sed non actu, in continuo, nisi cum separatæ sunt. Quod quidem falsum est; immo cum separantur, jam non actu partes, sed tota quædam dicuntur: dum in toto sunt, actu partes sunt» (1). δ) Hinc etiam ulterius conficitur, adversarios confundere distinctionem actualem cum divisione. Atqui aliud est actualis distinctio et divisio: patet in primo in materia et forma dum constituunt corpus, sunt enim actu distinctæ, et nihilominus non sunt divisæ, sed unitæ. Deinde divisio opponitur reali unioni et compositioni, distinctio vero actualis vel realis actuali vel reali identitati. At unio realis et realis identitas procul inter se distant, nam prima non excludit divisibilitatem ac potentialem multitudinem, altera vero excludit. Unde ad distinctionem actu habendam sufficit divisibilitas. Quamvis ergo non negem interdum voces *distinctum* et *divisum*,

(1) Card. Tolet. (*Physicor.*, lib. 6, quæst. 1, loc. cit.). Cfr. Complutens. loc. cit., n. 39).

distinctio et divisio, in eadem significatione adhibitas fuisse, sicut etiam adhibita sunt voces *divisum* et *divisibile*, *indivisum* et *indivisibile*; non tamen synonymae sunt, si proprie loqui velimus. e) Denique cum quaestio de modo loquendi incidit in scientiis, multum attendendum est ad usum frequentiore sapientium. In praesenti autem controversia longe communior fuit apud sapientes saeculis transactis modus loquendi, quo nostra utitur sententia, eundemque adhuc tenent multi clarissimi scriptores, ut vidimus.

Quenam fuerit hac de re mens Aristotelis et S. Thomae.

Venio ad mentem S. Thomae et Aristotelis investigandam, quorum utraque sententia patrocinium sibi vindicat. Equidem puto sat probabile esse, quod Aristoteles reipsa non fuerit alienus a doctrina nostra, de S. Thoma vero vix ullum restare posse dubium: idque colligitur primo ex ipsa *Quantum* definitione, prout exponitur ab Angelico Doctore. *Quantum... dicitur*, inquit Philosophus, *quod est divisibile in ea, quae insunt, quorum utrumque aut unumquodque, unum aliquid et hoc aliquid aptum natum est esse* (1). Quae verba sic exponit Aquinas: *Primo ponit rationem quantitatis, dicens, quod quantum dicitur, quod est divisibile in ea, quae insunt. Quod quidem dicitur ad differentiam mixtorum; nam corpus mixtum resolvitur in elementa, quae non sunt actu in mixto, sed virtute tantum. Unde non est ibi tantum divisio quantitatis, sed oportet, quod adsit aliqua alteratio, per quam mixtum resolvitur in elementa. Si quantum esse divisibile in ea, quae insunt, dicitur ad differentiam mixtorum, in quibus elementa non sunt actu; plane inferitur partes actu inesse in quanto ex mente Aristotelis et S. Thomae. Similia scribit alibi S. Thomas: *Distinctio... secundum situm primo et per se convenit quantitati dimensionae, quae definitur esse quantitas positionem habens: unde et partes in subjecto ex hoc ipso distinctionem habent secundum situm, quod sunt subjectae dimensionem. Et sicut est distinctio diversarum partium unius corporis secundum diversas partes unius loci per dimensiones, ita propter dimensiones diversa corpora distinguuntur secundum diversa loca. Duo enim corpora facit actualis divisio materiae corporalis: duas autem partes unius corporis divisibilitas**

(1) Arist. *Metaph.* lib. 5, cap. 13. Vide S. Thom. *ib. lect.* 15.

potentialis (1). Item: *Natura substantiae est sub qualibet parte dimensionum, sub quibus continetur: sicut sub qualibet parte aeris est tota natura aeris, et sub qualibet parte panis est tota natura panis, sive sint dimensiones actu divisae (sicut cum aer dividitur, vel panis secatur), vel etiamsi sint actu indivisae, divisibiles vero potentia. Et ideo manifestum est, quod totus Christus est sub qualibet parte specierum panis, etiam hostia integra manente, et non solum cum frangitur* (2). Ubi iterum agnoscuntur partes ante divisionem. Denique ex doctrina S. Thomae *positio, quae est ordo partium in toto ad rationem quantitatis spectat* (3). Quomodo autem, quaeso, quantitas ordinare potest secundum situm partes, quae non sunt?

Ex quibus haud operosum est loca S. Thomae et Aristotelis adducta in favorem contrariae opinionis explicare. Cum enim negat S. Thomas *partes actu esse in continuo* (4), dicens est negare solum voluisse, quod partes habeant esse proprium est independens, ac divisum ab esse totius, quamobrem suppositi rationem sortiantur. Vult enim Angelicus non dari in continuo nisi unum esse, nempe esse totius, ideoque partes esse in toto per totius esse: quo sensu recte dici possunt partes non esse actu in toto, sed tantum in potentia; quia dum sunt unitae, ac totum efficiunt, non habent esse huiusmodi, sed possunt illud assequi, ac porro assequuntur sola divisione. Sensus hic probatur primo ex eo, quod S. Thomas doctrinam istam afferat solum ad excludendum actualem numerum ac multitudinem partium in continuo. Atqui partes quamvis dicantur esse actu in continuo, quamdiu permanent unitae, non faciunt numerum vel multitudinem, sed solum quando reali divisione separantur. Ergo cum S. Thomas docet partes non esse actu in continuo, sed solum potentia, non absurde intelligi potest voluisse excludere esse dumtaxat divisum ac proprium, ratione cuius in seipsis existunt. Doctrinam hanc confirmat

(1) S. Thom., *Quodlib.* 1, art. 21. Adde etiam S. Thom. *Physicor.*, lib. 4, lect. 6, paragr. f.

(2) S. Thom. 3. p. quaest. 76, art. 3.

(3) *Contr. Gent.* lib. 4, cap. 65 in medio.

(4) Vide S. Thom., 4.^a dist. 19, quaest. 1, art. 3, solut. 3, ad 1.um

ipsemet Angelicus in aliis locis. *Ens... subsistens est, quod habet esse tamquam ejus quod est... Unde nec natura rei nec partes ejus proprie dicuntur esse, si esse prædicto modo accipiatur (1), similiter autem nec accidentia, sed suppositum completum, quod est secundum omnia illa (2). Et alibi: Ad rationem totius pertinent duo: unum scilicet, quod esse totius compositi pertinet ad omnes partes, quia partes non habent proprium esse, sed sunt per esse totius... Aliud est, quod partes componentes causant esse totius (3). Verum accipe locum, in quo nullum dubium esse potest: Esse dupliciter dicitur...: uno modo secundum quod est copula verbalis significans compositionem cujuslibet enuntiationis, quam anima facit... Alio modo esse actus dicitur entis, in quantum est ens, id est quo denominatur aliquid ens actu in rerum natura: et sic esse non attribuitur nisi rebus ipsis, quæ in decem generibus continentur... Sed hoc esse attribuitur alicui dupliciter: uno modo ut sicut ei, quod proprie et vere habet esse vel est, et sic attribuitur soli substantiæ per se subsistendi. Unde quod vere est, dicitur substantia in 1.º Physicorum (text. comm. 27). Omnia vero, quod non per se subsistunt, sed in alio et cum alio, sive sint accidentia, sive formæ substantiales, aut quælibet partes, non habent esse ita, ut ipsa vere sint, sed attribuitur eis esse. Alio modo, ut quo aliquid est, sicut albedo dicitur esse, non quia ipsa in se subsistat, sed quia ea habet aliquid esse album. Esse ergo proprie et vere non attribuitur nisi rei per se subsistenti... Non impediēbat, quin (humanitas Christi) proprium esse haberet, nisi hoc, quod non erat per se subsistens. Sicut si arca esset quoddam individuum naturale; ipsa tota non haberet nisi unum esse; quælibet tamen partium ejus ab arca separata proprium esse haberet (4). Vides ergo apertissime, quo sensu neget S. Thomas partes actu esse in continuo? In eodem sensu, in quo nec accidentia nec forma substantialis dici possunt actu esse, nempe non quatenus non sint actu existentia in composito,*

(1) Nempe esse, quod est actus entis vel existentia, ut ibidem declarat S. Doctor.

(2) S. Thom. 1.º dist. 6, quæst. 2, art. 2.

(3) S. Thom. ibid., art. 3. Cfr. ib. dist. 8, quæst. 1, art. 2, ad 1.^{am}

(4) S. Thom., Quælibet. 9, art. 3.

sed quatenus non per se subsistant cum esse sibi proprio et individuali. Nequit ergo cum veritate dici S. Thomam reipsa nobis adversari.

Ex his facile etiam intelliges aliud ejusdem S. Doctoris testimonium, cujus quædam verba possent prima fronte videri contraria, cum tamen re vera non sint nisi nova ejusdem doctrinæ confirmatio: *Sciendum est, inquit, quod quantitas secundum rationem ejus communem, quæ ponitur in 5.º Metaphysicorum, est divisibilis in ea, quæ sunt actu. Quod non est ideo dictum, quasi partes, in quas quantum est divisibile, sint actu in toto, in quo sunt, divisæ; sed hoc est dictum ad differentiam mixti, quod non est divisibile in miscibilia nisi per alterationem, per quam altera forma inducitur, sed hic sine alteratione aliqua, sola divisione fit pars in actu. Unde quando est in toto, actu esse dicitur, quia quod prope est ad esse nihil ab esse differre videtur. Et ideo statim subjungit (Aristoteles), quod quælibet pars nata est esse unum aliquid et hoc aliquid demonstrabile, nempe individuum vel suppositum (1). Vides ergo iterum, in quo sensu neget S. Thomas partes esse actu in continuo?*

Ex quibus nullo negotio explicantur reliqua, quæ ex Doctore Angelico vel Aristotele opponi solent.

SOLVUNTUR DIFFICULTATES.

229. *Objic. 1.º* «Distinctio, sicut omnis respectus, importat pluralitatem aliquam ex parte terminorum, inter quos viget. Immo distinctio formaliter stat in hoc, quod unum distinctorum non est aliud; ubi autem est unum et aliud, ibi est pluralitas quædam. Sed non aliter est possibile in continuo actu existere pluralitatem quamdam, nisi quatenus in eo existunt limites, quorum unoquoque figatur finis unius realitatis extensæ et principium alterius realitatis extensæ». Et probatur hæc Minor. «Ubi enim secundum nullum modum considerationis actu viget finis unius realitatis et principium alterius realitatis, ibi omnimodis et simpliciter non est actu nisi una realitas. Sed in continuo limites,

(1) S. Thom., opusc. de Natura generis, cap. 20.

quorum unoquoque figatur finis unius realitatis extensæ et principium alterius realitatis extensæ sunt indivisibilia continuantia (puncta, vel lineæ, vel superficies); hæc autem in continuo per se inspecto non sunt actu, sed potentia, quod modo quidem supponimus, postea vero demonstratum dabimus. Non est ergo in continuo per se inspecto actualis aliqua pluralitas. Ergo nec in eodem per se inspecto est actualis aliqua partium distinctio». En secundum argumentum, quo cl. P. De San (1) probat contrariam sententiam: primum nuper dissolvimus in altera probatione nostræ propositionis.

Resp. dist. primam partem Majoris. Distinctio importat pluralitatem aliquam, sive actualem sive possibilem, ex parte terminorum, inter quos viget, *conc.*; præcise actualem, *subdist.*: si distinctio versetur inter duo supposita vel entitates actu divisas, *conc.*; si versetur inter entitates actu unitas, sed divisibiles, *neg.*

Similiter *dist.* ultimam partem Majoris. Ubi est *unum et aliud* substantive sumptum, nempe unum et aliud suppositum, ibi est pluralitas quedam, *conc.*; ubi est una et alia entitas designabilis ac divisibilis, *subdist.*: ibi est pluralitas quedam actualis, *neg.*; possibilis, *conc.*

Et *concessa* Minore, *neg.* conseq. et consequentiam. Notare enim debes in syllogismo, prout jacet, quatuor esse terminos. In Majori enim sermo est de *aliqua* vel de *quodam* pluralitate, quæ, ut vides, potest esse vel realis vel rationis, et realis vel actualis vel possibilis; in Minori autem et conclusionem sermo est de *actuali* pluralitate, ut constat tum ex ipsis verbis, tum ex probatione Minoris. Quod si ea forte Majoris est vis, ut omnis distinctio importet actualem pluralitatem ex parte terminorum, inter quos viget, non quidem erunt quatuor termini in syllogismo, sed neganda erit propositio. Mirum autem est, quod præclarus scriptor totus sit in probanda Minore, Majorem penitus prætergressus, quam tamen probare debuisset, ut quidpiam suo argumento evinceret. Itaque, ut quæ jam superius declaravimus, summam repetamus, distinctio si rationis sit, non habet nisi pluralitatem

(1) Vide loc. cit. num. 154.

conceptuum; si vero sit realis, semper importat aliquam multitudinem, sive actualem sive possibilem, sive simpliciter sive secundum quid. Ad realem ergo et actualem distinctionem non requiritur præcise actualis multitudo, sed stare potest cum sola possibili multitudine, quæ oritur ex divisibilitate vel possibili divisione partium, quæ actu non sunt divisæ, sed unitæ, et proinde unum efficiunt. Quæ enim unita sunt ac divisibilia, profecto non sunt idem actu et realiter, nam quæ sunt re idem, nequeunt uniri, sed sunt unum: ergo quæ sunt unita, realiter ideoque actu distinguuntur.

Objic 2.º Si partes actu distinguerentur in continuo, suas haberent figuras. Atqui hoc dici nequit, ut pote contrarium ipsi experientiæ. Ergo.—*Resp. neg.* vel *dist.* Major. Si essent quoque actu divisæ, *conc.*, si sint actu unitæ, *neg.* Figura enim est terminatio quantitatis; at partes unitæ, non determinantur suis propriis limitibus.

Objic 3.º Si partes actu distinguuntur, vel sunt finitæ vel infinitæ. Si infinitæ, aderit in rerum natura infinitum categorematicum. Si finitæ, ant sunt ulterius indivisibiles et inextensæ, et admittenda erit compositio continui ex punctis indivisibilibus secundum sententiam Zenonis; si vero sint divisibiles, nisi velimus tandem in aliquibus partibus inextensæ et indivisibilibus consistere, dicendæ erunt dividi posse ulterius absque ullo fine, atque adeo iterum habebitur infinitum categorematicum in multitudine.—*Resp. neg.* Major. Quia cum partes non sint divisæ, verum unitæ, actu et simpliciter unum sunt, et solum potentia et secundum quid multæ dici possunt, nempe eodem prorsus modo, ac in contraria sententia. Cum ergo in continuo non sit actualis multitudo, partes nec sunt finitæ nec infinitæ, quia non faciunt numerum, donec dividantur. Sed quia peracta divisione, adesset numerus et multitudo, ideo loqui solemus de partibus quasi de multis entibus, non quia sunt actu multa entia, sed quia possunt esse (1).

Cætera, quæ videri possunt apud P. Tongiorgium, Soares lusitanum aliosve supra laudatos auctores, nullo negotio

(1) Vide S. Thom. 1. p. quest. 11, art. 1 ad 2.um; et *Ontolog.* nostram, num. 83, num. 244.

solves ex dictis: hæc enim quæstio non magnam habet difficultatem (1).

§ II.—QUOMODO UNIANTUR PARTES INTEGRANTES IN CONTINUO.

Partes
in continuo
uniuntur
unione ab ipsis
distincta.

230. PROPOSITIO. 2.^a Partes in continuo non uniuntur seipsis, sed unione independenter a mentis consideratione distincta.

Assertio hæc post ea, quæ de materiæ ac formæ unione scripsimus, haud ægre probatur. Et primo quidem 1.º continua et contigua, ut constat ex eorum definitionibus, re inter se discriminantur. Atqui nequeunt aliter distingui, nisi quia contigua carent unione, qua continua copulata sunt. Nam contigua sunt, quorum extrema sunt simul, nempe in eodem loco, continua vero, quorum extrema unum sunt seu, communi vinculo copulantur. 2.º Præterea partes possunt esse in rerum natura, quin uniantur, ut passim accidit, cum dividuntur. Atqui si seipsis unirentur, non possent esse in rerum natura nisi unitæ. Ergo partes in continuo non uniuntur seipsis, sed unione superaddita distinctaque independenter a mentis consideratione. 3.º Denique nequeunt prædicata realia et contradictoria verificari successive de eodem subiecto, nisi aliquid ei reale adveniat, vel recedat. Atqui de iisdem partibus successive verificantur prædicata contradictoria et realia vel independentia a mentis consideratione, nam modo unitæ sunt, modo non unitæ, ac vicissim. Ergo in partibus cum uniuntur aliquid reale est, quod prius non erat, et similiter cum separantur, aliquid deest, quod prius erat. Id

(1) Fallitur cl. P. De San (loc. cit. num. 151 not. 2.^a) existimans hanc maxime controversiam respicere verba, quibus P. Arriaga disputationem circa continui compositionem exordians, rei difficultatem exponit (Vide Arriaga, *Physic.* disp. 16, in proem.). Verum enimvero Arriaga ita planam existimavit doctrinam, tenentem partes in continuo esse actu distinctas, ut contrariam omnino exoletam dixerit et exterminandam a Philosophis bene et clare discurrentibus (Loc. cit. num. 14 et 20). Verba ergo illa citata a P. De San, potissimum respiciunt, ut ipsemet Arriaga notat (ibid. num. 20 fin.), et patet ex tota eius disputatione, questionem illam mox tractandam, utrum continuum componatur ex solis punctis indivisibilibus, an vero ex partibus in infinitum divisibilibus.

autem, quod partibus accedit, cum uniuntur, vel auferitur, cum separantur, est unio.

Si quis porro quærat, quid rei sit unio ista partium integrantium, multi videntur eam in punctis continuantibus reponere, quæ in neutra parte recipiantur, utramque tamen exigant sibi propinquissimam absque penetratione (1). Cum enim de indivisibilibus disputant, punctis nempe, lineis et superficiebus, duo punctorum genera distinguunt, terminantium et continuantium; continuantibus autem id muneris attribuant, ut partes alias cum aliis continuent, atque uniant; quæ enim non continuantur cum aliis, terminum habent, ac discretæ sunt et divisæ. Alii unionem in modo seu modalitate sitam esse volunt (2); quorum sententia iisdem argumentis suaderi potest, quibus superius unionem informativam inter materiam et formam in modo quodam consistere probavimus.

Quid rei
sit unio partium
integrantium:
varie sententiæ.

Probabilius
consistit
in modo,

231. Inter illos autem, qui unionem in modo reponunt, disputatur 1.º num modus iste sit simplex et indivisibilis, an vero divisibilis, constans duobus partialibus modulis, quorum unusquisque in sua parte recipiatur. Divisibilem esse arbitrantur Arriaga et De Benedictis (3); indivisibilem esse simplicissimumque Suarez, Hurtadus, Aguirre (4), Mayr (5), et Oviedus (6); quorum mihi sententia probabilior videtur. Quia si modus unionis duabus particulis constaret, egerent et ipsæ nova unione, qua inter sese concenterentur; de qua unione iterum quærendum esset, num divisibilis foret, an indivisibilis. Si indivisibilis, cur non dicatur idem de primo modo partes continui uniente? Si

qui sit simplex
et indivisibilis,

(1) Cfr. apud Lossada loc. cit. in proem. disp. 4.^a num. 3.

(2) Ita v. g. Rhodes (loc. cit., disp. 3, quæst. 2, sect. 8, *Dico primo*), De Benedictis (*Philos. perip.*, tom. 2, lib. 3, quæst. 6, cap. 5), Oviedo (*Physic.*, Controv. 4, punct. 1, num. 19 at 23), Arriaga (*Physic.*, disp. 4, sect. 2, num. 72), Aguirre (*Physic.*, disp. 33, n. 30), Suarez (*Metaph.*, disp. 40, sect. 5, num. 46), Mayr (*Philos. perip.*, pars 3.^a, num. 820), Hurtadus (*Physic.*, disp. 15, sect. 3), etc.

(3) Locis nup. cit. Cfr. Rhodes (loc. cit. *Dico. 2.*), et Aversa (apud Mastrium, *Physic.* disp. 2, quæst. 2, art. 2, num. 42).

(4) Locis nuper citatis.

(5) Loc. cit. num. 830.

(6) Loc. cit. collat. cum controv. 17, punct. 1, num. 4.

autem divisibilis in alias partes, illæ quoque sua indigebunt unione, et sic procedetur in infinitum.

Si autem quærās, ubinam recipiatur iste modus unionis indivisibilis, utrum in utraque parte, quam unit, an in una dumtaxat; sunt qui illum in una sola recipi arbitrentur (1), in illa scilicet, quam Deus determinaverit, fere sicut docuimus in *Ontologia* (2) Deum extrinsece quoad individuum quolibet effectus causarum secundarum determinare. Sicut enim causæ secundæ de se non sunt determinatæ, sed prorsus indifferentes, ut hunc præ alio ex infinitis possibilibus effectum ejusdem conditionis ac naturæ sub iisdem circumstantiis producant, ideoque divina egent determinatione, prout in *Ontologia* declaratum manet, ita modus unionis ex se non magis postulat subjectari, vel recipi in una parte, quam alia. Probarique forte potest opinio hæc ex dictis superius circa unionem materiæ ac formæ, quam etiam in sola materia subjectari frequentior tenet scriptorum doctrina. Præterea superare videtur entitatis indivisibilis materialis conditionem perfectionemque, ut in duabus partibus recipiatur. Alii tamen, e quorum numero est Antonius Mayr (3), probabilius fortasse putant modum illum unionis indivisibilem in utraque parte recipiendum esse. Neque id esse supra perfectionem indivisibilis entitatis declarant, probantque exemplo animarum materialium seu non spirituum, quæ a multis indivisibiles ponuntur, recipiuntur tamen in omnibus partibus, quas ex munere suo informare debent ad corpus vivens constituendum. Simili ergo modo cum finis ac munus unionis sit partes copulare, non in una sola, sed in omnibus, quarum est formale vinculum, recipi dicenda est. Nec urget in contrarium ratio adducta ex unione materiæ ac formæ; quia in illa jam sufficiens affertur causa, cur in sola materia tamquam in subjecto recipi debeat. Verum hic nulla prorsus est ratio, cur in una magis, quam in alia parte, recipiatur unio. Cum ergo non

et in utraque parte receptus.

(1) Apud Lossada, loc. cit. *Physic. tract. 3, disp. 4, procem. num. 3.*

(2) Vide *Ontologia* num. 396, pag. 1142.

(3) Loc. cit. num. 830.

repugnet eam in utraque recipi, ita reapse fieri putandum probabiliter est.

Dices 1.º Si una indivisibilis unio daretur in utraque parte recepta, ambæ partes cum illa compenetrarentur. Atqui nequeunt partes cum unione compenetrari, quin compenetrarentur inter se. Ergo si modus unionis indivisibilis ponatur, dicendum erit partes integrantes inter se compenetrari: quod absurdum est. Quod si neges partes modo unionis indivisibili unitas inter se compenetrari, certe fatendum tibi erit prædictam unionem localiter replicari, nam revera esset præsens duplici loco contiguo, qui a partibus occupatur.

Resp. ad primum, *negando* Minor. Etenim sicut ex eo quod anima rationalis, et generatim quævis forma indivisibilis, compenetratur cum singulis partibus, minime sequitur, quod hæc invicem penetrentur; ita nec partes unitæ debent inter se penetrari, propterea quod unio communis ambabus compenetratur cum illis. Alterum etiam negandum esse declaratur eodem exemplo rationalis animæ. Sicut enim anima, quamvis non est in parte indivisibili spatii, sed præsentiam suam exhibet toti spatio, quod corpus ab ipsa informandum occupat, nequit dici localiter replicari, simili modo non replicatur unio indivisibilis, quia præsens est spatiis contiguis *partium* uniendarum. Ratio est, quia ad localem replicationem requiritur, ut res sit extra locum suum adæquatum: locus autem adæquatus rei est ille, qui debetur eidem naturaliter ad hoc, ut munus suum exercent, ut patet in anima rationali.

Dices 2.º Modus unionis vel unit partem divisibilem extensionis continuæ, ac proinde constantem aliis minoribus, vel partem indivisibilem. *Non indivisibilem*: quia cum et ipsi modi unionis et extrema unita in ea hypotesi forent indivisibilia, continuum componeretur ex solis indivisibilibus. *Neque etiam divisibilem*; quia pars divisibilis includit in se uniones alias, quibus copulentur partes minores, ex quarum Junctione coalescit. Atqui pars includens uniones prout talis nequit terminare unionem; quia unio ad unionem non terminatur. Ergo modus unionis nequit unire partem divisibilem, saltem prout talem.—Resp. difficultatem hanc varie solvi pro varietate opinionum. Qui enim putant cum Zenone continuum componi ex indivisibilibus invicem copulatis,

Quædam
difficultates
solutæ.

primum eligent membrum, nec premuntur isto argumento. Qui autem cum Aristotele arbitrantur continuum constare ex partibus ulterius in infinitum divisibilibus, quin deveniri unquam possit ad indivisibilia, secundum disjunctionis membrum eligant, necesse est. Ad argumentum vero respondent partem quidem divisibilem formaliter ut divisibilem terminare unionem, non tamen secundum indivisibilia, quæ illa in se continet, quia pars integra, indivisibiliter sumpta, est quæ unitur alteri parti, quamvis indivisibilia, quibus constant ambæ partes unitæ non uniantur inter se immediate, sed tantum mediate, mediante videlicet utroque extremo unito (1). Itaque partes divisibiles uniantur immediate secundum eorum extremitates dumtaxat. Ut autem loquitur Suarez, non «potest in linea assignari pars adæquata, cui punctus uniatur, quia nulla pars secundum se totam est immediate in puncto: alioqui vel illa esset æque indivisibilis, ac punctum, vel punctum esset quasi extensum vel præsens divisibili spatio. Unit ergo punctum partes lineæ indivisibiliter sese totum uniens utrique, non adhærens toti alicui parti divisibili determinatæ, sed quasi intime assistendo utrique» (2). Verum hæc difficillime intelliguntur, quia attingunt obscurissimam illam de ultimis continui elementis quæstionem mox proponendam.

Et hæc quidem dicta fuerint de unionis subjecto, præcisione facta a sententia, quam superius propugnavimus relate ad effectum formalem quantitatis. Illa tamen doctrina supposita, potest res magis declarari. Nam substantia corporea in dependenter a quantitate suas habet partes integrantes, easque substantialiter unitas, quibus respondent totidem partes integrantes quantitatis pariter unitæ, quæ actuando partes substantiæ, reddunt illas naturaliter impenetrabiles seu exigentes diversa occupare loca. Unde in corpore physico duplex considerari potest continuum, alterum substantiale coalescens ex partibus entitativis integrantibus unitis

(1) Vide Cardin. Aguirre (*Physic.* disp. 34, num. 42 et disp. 36, num. 37), Oviedo (*Physic.* Controv. 17, punct. 4, num. 1), apud quem plura videri possunt.

(2) Suarez, disp. 40 *Metaphys.* sect. 5, num. 67.

modali unionis substantiali, alterum quantitativum constans partibus quantitativis, pariter unitis modalis unionis accidentali, quod intime penetrans substantiale continuum, cõextendit illud sibi, ac in loco constituit extenso modo. Hæc si vera sunt, dicendum videtur, sicut singulæ partes quantitatis in singulis partibus entitativis substantiæ subjectantur, ita modos unionis partium quantitativarum recipi in modis unionis partium substantialium, ipsos vero modos partium substantialem in partibus integrantibus substantiæ, quas uniant, recipi, quemadmodum superius explicatum manet. Vide de his Eximium Doctorem et Rubium (1).

Disputatur 2.º loco inter assertores unionis modalis, utrum modi unionis, quibus partes integrantes vincuntur, sint unum idemque cum punctis continuantibus, de quibus mox in sequenti articulo disputandum erit: Suarez (2) cum aliis præter puncta continuantia admittit, saltem in linea, modos, quibus illa cum lineæ partibus connectantur, quamvis concedat etiam non omnino improbabile esse, quod puncta se ipsis instar modorum uniantur cum partibus lineæ. Alii vero, ut Hurtadus, De Benedictis, et Oviedo (3) negant modos unionis distingui a punctis, aut dari puncta a modis diversa. Rubius etiam eandem sequitur sententiam (4), additque ita opinari *maiorum partem modernorum*.

Verum hactenus de unionis partium in continuo. Unum tantum notandum superest, quod jam per se patet, modos unionis ponendos dumtaxat ibi esse, ubi datur vera extensionis continuitas; ubi enim hæc abruptitur, interpositis spatiosis vel interstitis, planum est nullam intercedere unionem.

(1) Suarez (*Metaphys.* disp. 40, sect. 5, num. 50-55), Rubius (*Physic.* lib. 6, tract. de composit. continui, num. 34). Cfr. Mastrius (*Physic.* disp. 9, quest. 2, art. 5, num. 74).

(2) Loc. cit. num. 46. Cfr. ib. num. 42, et 24 et 25.

(3) *Physic.*, controv. 17, punct. 1, n. 4. Cfr. Cardin. Aguirre (*Op. cit.* disp. 34, set. 5, num. 52).

(4) Rubius, *Physic.* lib. 6, tract. de composit. continui, num. 25.

Utrum
unio modalis
identificetur
cum punctis
continuantibus

Uberior
declaratio
subjecti unionis
integralis.